

Familiestøtte

- et kompetanseprogram utviklet med og for brukere og pårørende

KoRus - Øst startet høsten 2016 med et kompetanseprogram i pårørendesamarbeid for ansatte i rus- og psykisk helsearbeid. Programmet er for kommuner og spesialisthelsetjeneste i Hedmark, og oppstarten blir knyttet til et DPS med flest mulig av de tilhørende kommunene. I utviklingsarbeidet har vi lagt vekt på å få fram erfaringsbasert kunnskap på tjenestenivå med medvirkning fra bruker- og pårørendeorganisasjonene.

KoRus - Øst og Divisjon psykisk helsevern ved Sykehuset Innlandet har samarbeidet om utviklingen av kompetanseprogrammet. Pårørende har også bidratt i dette samarbeidet som har fått tittelen familiestøttende arbeid. Utarbeidelsen av programmet er gjort i samarbeid med pårørendeorganisasjoner og ressursmiljøer innen fagfeltet.

Pårørende som ressurs

Gjennom retningslinjer og veiledere har sentrale myndigheter i de senere årene gitt føringer for at samarbeid med familie/pårørende er viktig i behandling og oppfølging. Samarbeid med brukere og deres familier skal styrkes. I økende grad har man også blitt mer oppmerksom på pårørende som en gruppe med egne behov.

”

ET FELLES BEHOV
ER Å BLI SETT OG
ANERKJENT I MØTE MED
VELFERDSTJENESTENE

Mye kunnskap fra forskning

Fra forskning vet vi i dag ganske mye om hvilke ønsker og behov pårørende har. Et felles behov er å bli sett og anerkjent i møte med velferdstjenestene, få nødvendig informasjon og kunnskap for å takle egne utfordringer, motta følelsesmessig og praktisk støtte, samt å få mulighet til å dele sine erfaringer med andre i en liknende situasjon. Belastningenes tyngde og varighet ser ut til å ha større betydning enn hvilken diagnose eller problematikk det dreier seg om. Det finnes foreløpig mindre eksakt kunnskap om hvilke tiltak og metoder som best imøtekommer disse behovene.

Skal styrke samhandlingen

Med dette som utgangspunkt, er målsettingen med familiestøtte å styrke samhandlingen mellom pårørende og tjenesteutøvere, samt å gjøre tjenesteutøvere i stand til å utvikle gode tilbud til pårørende. Dette tilbudet bør utvikles lokalt i samarbeid med ressursmiljøer fra bruker- og fagfeltet. En annen målsetting er å styrke samhandlingen mellom alle tjenesteutøvere innen fagfeltet, også på tvers av nivåene. De gode tilbudene til pårørende kan gis på tvers av kommuner, DPS og sykehus i et tverrfaglig perspektiv. Av den grunn samkjøres kompetansehevingstilbudet til tjenesteutøvere i disse instansene.

Bruker- og pårørendeinvolvering

Kari Kjøsberg og Tone Lise Bratrud ved KoRus - Øst har siden 2015 hatt ansvaret for å utvikle kompetanseprogrammet. De har bakgrunn fra psykisk helsevern på sykehusnivå, og har

Kari Kjøsberg og Tone Lise Brattrud, KoRus - Øst, har hatt ansvaret for å utvikle kompetanseprogrammet. De har bakgrunn fra psykisk helsevern på sykehusnivå, og holder kurs og gruppesamlinger for pårørende innen psykosefeltet. Foto: Knut Arne Gravingen

holdt kurs og gruppesamlinger for pårørende innen psykosefeltet. Mange av disse tilbudene har vært utviklet sammen med brukermiljøene etter standardmetode innen Læring- og mestring. Det innebærer at pårørende har vært med i planlegging, gjennomføring og evaluering av tilbudene.

Brukermiljø med på utviklingen

For å utvikle kompetanseprogrammet har det vært viktig at brukermiljøet og pårørende har vært involvert i hele prosessen. Da var det naturlig å invitere med pårørendeorganisasjoner og andre ressursmiljøer med erfaring og kompetanse innen samarbeid med pårørende. Vi startet vårt arbeid med å sette sammen en rådgivende kompetansegruppe med representanter både fra brukermiljøene og fagfeltet. Det var Landsforbundet mot stoffmisbruk, Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse, Selvhjelp Norge, Familieklubbene i Norge, Kompetansesenter for Tidlig Intervensjon ved Psykoser, Lærings- og mestringssenteret i Sykehuset Innlandet, representant fra kommunen og fra DPS. I planleggingsfasen har vi hatt fem møter i kompetansegruppa.

Eget ressurshefte

Innledningsvis jobbet vi med å skaffe oss oversikt over kunnskap, behov og tilbud til pårørende. Vi oppsummerte forskningen på området. Vi søkte oss fram til gode praksiseksempler/tilbud og sentrale samarbeidspartnere. Kompetansegruppa har vært nyttig for oss i planleggingen, og vil bli det også i gjennomføringen. Den har kommet med gode innspill, gitt oss utvidet kontaktnett og skapt engasjement for at vi endelig kan gi et bedre tilbud til pårørende. Denne kunnskapen oppsummerte vi i et ressurshefte som skal brukes til inspirasjon for deltakerne i programmet. I dette ressursheftet vektla vi informasjon om både hva som forventes av tjenestetøvere i møte med pårørende, i tillegg til hvordan de kunne gjøre godt faglig arbeid. I ressursheftet beskrives gode og konkrete praksiseksempler, de fleste fra brukermiljøene. Kompetansegruppa har bidratt med innspill til heftet, innhold i programmet, aktuelle temaer og forelesere foruten generelle råd om tverrfaglig samarbeid, både faglig og administrativt. Kompetansegruppa vil være like nyttig for oss på undervisningsdagene der de også skal delta, og i evalueringen underveis og avslutningsvis. I ut-

VI HAR HATT FOKUS PÅ IMPLEMENTERINGS- KUNNSKAP OG TEORI

viklingen av tilbudene er de naturlige samarbeidspartnere på lik linje med fagmiljøene.

Lederforankring viktig

All erfaring og forskning sier at for å lykkes med implementering av ny kunnskap og endring av praksis, må utviklingsarbeidet ha forankring hos ledelsen. Vi valgte derfor å invitere oss inn til alle deltakende miljøer med informasjon og støtte til lederne. Her har vi har skrevet samarbeidsavtaler som avklarer ansvarsforhold, forventninger og forpliktelse for deltakelsen i programmet. Vi har gitt informasjon om innhold, struktur og ressursbruk. Vi har hatt fokus på implementeringskunnskap og teori, og gitt ut lederverktøy for å lette prosessen, samtidig som vi har forsøkt å skape entusiasme og engasjement. Lederne vil få oppfølging der de får mer implementeringskunnskap. Dette skjer via tre samlinger der utfordringsbildet, gevinster og hindringer vil bli diskutert. Lederne kan også få oppfølging lokalt ved behov utover dette.

Erfaringsbasert kunnskap som ressurs

Oppsummert har vi vært opptatt av å få inn den erfaringsbaserte kunnskapen fra brukermiljøene i utviklingen av dette programmet, og knyttet derfor tidlig til oss en kompetansegruppe. Denne har bidratt aktivt til innholdet både i opplæringsprogrammet og ressursheftet. Dette har gjort oss sikrere på at vi har et tilbud med god kvalitet til tjenesteutøverne. Minst like viktige blir deltagerne i kompetansegruppa i utviklingsarbeidet som skal foregå i tiden framover, ved at de bidrar til at tilbud til pårørende kan organiseres som samarbeid mellom helsetjenestene og brukermiljøer.

Innhold og struktur

Kompetanseprogrammet er satt opp over åtte undervisningsdager, fra september 2016 til april 2017. I tillegg vil det bli gruppevis veiledningssamlinger mellom undervisningsdagene, i alt fem samlinger lokalt for hver gruppe.

Mulighet for fordypning

På undervisningsdagene blir tilbudene presentert fra alle ressursmiljøene, bruker- og pårørendeorganisasjonene og fagfeltene rusarbeid og psykisk helsearbeid. Det blir også muligheter for stands, dialog og myldring på noen av dagene. For deltakerne sin del blir det også mulighet for fordypning etter endt opplæring. Alle vil etter opplæringen bli invitert til å delta i et lokalt nettverk for pårørendearbeid. Deltakerne vil også få bistand til å utvikle lokale tilbud med veiledning på gjennomføringen. Her blir samarbeid med både lokale, frivillige organisasjoner og fagfelt vektlagt.

Fokus på forankringsarbeid

For lederne vil det blir tre samlinger hvor forankringsarbeidet er i fokus. Prosessen understøttes av tilbud om lederverktøy, implementeringsteori og støtte til gjennomføring. I tillegg skrives samarbeidsavtaler, og det gis bistand til utvikling av gode ruiner for samarbeid med pårørende. Motivasjon, dilemmaer, ressursbruk og utfordringer blir også tema for diskusjon her.

God respons

Rekrutteringen og responsen har vært god. Til nå er 63 deltakere fra Hedmark påmeldt (i første omgang) pluss lederstøtte til deltakernes ledere. Programmet består av åtte opplæringsdager og fem veiledningssamlinger for deltakerne, samt tre ledersamlinger i løpet av høsten 2016/våren 2017. Et nytt kompetanseprogram starter i Oppland våren 2018.

Fokus på voksne pårørende

Kompetanseprogrammet har fokus på voksne pårørende. Barn som pårørende vil bli tematisert i opplæringsprogrammet, men er ikke hovedfokus her. Det er likevel ingenting i veien for å fordype seg i barneperspektivet etter fullført opplæringsprogram.

Av: Tone Lise Bratrud og Kari Kjønsgberg, KoRus - Øst